

DE CONSUMENT:
'Ik wil goedkope melk'

DE BURGER:
'Ik wil koeien in de wei zien'

Melkveehouders worden actief benaderd om een bijdrage

Druk op opstallers

Het aantal melkveebedrijven dat koeien weidt, is het afgelopen jaar met een half procent gestegen. Maar de convenantdoelstelling van 81 procent weidende bedrijven in 2020 is nog niet bereikt en de politiek zit op het vinkentouw. Alle registers worden opengetrokken om de komende jaren zo'n 500 nieuwe melkveehouders te laten weiden.

tekst **Alice Booij**

De koe in de wei. Het is de laatste jaren ongetwijfeld een van de meest besproken onderwerpen binnen, maar vooral ook buiten de melkveehouderij. Regelmatig staat weidengang op de politieke agenda. De melkveesector moet grondgebonden blijven en weidengang hoort daarbij. De premie van 750 euro voor melkveebedrijven die hun koeien voor de eerste snede (rond 15 april) de wei insturen, is hiervan een recent voorbeeld. De politieke roep om weidengang te verplichten, zoals in Zweden (zie kader), is hoorbaar, maar krijgt (nog) geen meerderheid. De sector

DE POLITICUS: 'Gij zult weiden'

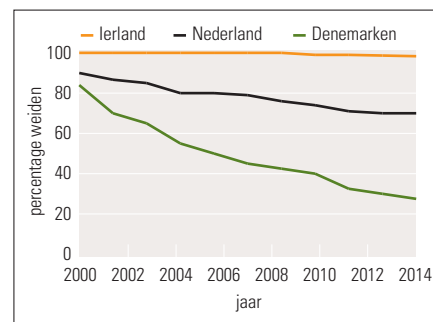
te leveren aan meer weidegang neemt toe

is namelijk zelf hard aan het werk de doelstelling in het weidegangconvenant – ondertekend door 66 partners – te halen: 81 procent van de melkveebedrijven met koeien in de wei.

Wetgeving dreigt

PvdA-Tweede Kamerlid Sjoera Dijkers volgt de vorderingen nauwlettend. 'Grazen hoort bij het natuurlijke gedrag van graasdieren, we houden daarom de druk op de ketel voor wat betreft weidegang.' Het liefst ziet ze dat de sector zelf voortva-

rend stappen maakt in weidegang. 'Maar we staan open voor wetgeving.' Het afgelopen jaar is de dalende lijn van het percentage bedrijven dat koeien weidt, omgebogen naar licht positief: 78,3 procent van de melkveebedrijven weidt. 'De sector heeft een grote prestatie geleverd', zegt Kees Jaap Hin van de Stichting Weidegang als compliment. LTO-voorman Kees Romijn deelt de trots. '2015 was een jaar waarin het quotum verdween en er tien procent meer koeien zijn ge-

Figuur 1 – Ontwikkeling van weidegang in enkele Europese landen (bron: Van den Pol)

houden. Toch is het percentage bedrijven met weidegang hoger geworden.'

Romijn weet dat daarmee de kritieken nog niet verstomd zijn. 'Wanneer je in de trein van Utrecht naar Den Haag rijdt, zie je gewoon minder koeien in de wei dan twintig jaar geleden. Tegen dat beeld moeten we als sector opboksen.'

Bovendien lezen instanties als Wakker Dier de CBS-cijfers heel anders. 'Het aantal bedrijven dat koeien weidt, is misschien gestegen, maar het aantal koeien niet', geeft beleidsmedewerker Hanneke van Ormondt van Wakker Dier aan. 'Bovendien wordt er bij het aantal bedrijven dat weidt, ook deelweidegang meegenomen. Die bedrijven laten slechts een deel van hun koeien naar buiten of beweiden minder dan 120 dagen per jaar. Wij maken ons grote zorgen om weidegang.'

Ondanks dat Agnes van den Pol, lector weidegang bij CAH Vilentum in Dronten, positief is over de stijging, ziet ze de ontwikkelingen waardoor weidegang onder

Coaching voor nieuwe weiders

Melkveebedrijven die willen overstappen van opstallen naar weiden, kunnen een weidecoach krijgen die ze gedurende twee weideseizoenen begeleidt in het veranderingsproces.

Deze weidecoach (in Nederland zijn er 70) helpt bij het maken van een plan, bij de keuze voor een beweidingssysteem dat het beste bij het bedrijf en de ondernemer past en organiseert groepsbijeenkomsten. Met zes andere nieuwe weiders trainen de veehouders de Farmwalk, kijken hoe het weiden functioneert en ondersteunen elkaar in het management. De Stichting Weidegang biedt dit zogenaamde 'Nieuwe Weiders-pakket' aan voor een eigen bijdrage van 375 euro. Veehouders die zich oriënteren, kunnen eerst een vrijblijvend gesprek aanvragen.

➔ Zie: www.nieuweweiders.nl

Hans van Beuzekom: 'Jongvee weiden voor iedereen te doen'

Sinds vijf jaar blijven de 140 melkkoeien van Hans van Beuzekom uit Deil op stal. 'We hebben de stal uitgebreid en het is

ook in de zomer heel comfortabel voor de koeien. Weidegang is geen welzijnsdiscussie, maar een maatschappelijke.'

Ook het jongvee bleef binnen, maar dat beviel de melkveehouder niet. 'Ze hebben minder ruimte in de stal dan koeien, minder comfort in de boxen en de klauwkwaaiteit ging achteruit.' En dus loopt het drachtige jongvee een paar maanden per jaar in de wei om zo een goede start van de lactatie te maken.

Dit jaar gaat Van Beuzekom opschalen om voor zijn zuivelverwerker Bel Leerdammer te voldoen aan deelweidegang, waarbij 25 procent van de totale veestapel wei-

degang krijgt. 'Vorig jaar gingen er dertig pinken naar buiten, dit jaar vijftig en ook nog eerder in het seizoen', omschrijft de melkveehouder zijn uitdaging. 'Ik doe het voor de deelweidepremie van 0,15 euro per 100 kilo melk. Bovendien kom ik zo ook tegemoet aan de wensen van de maatschappij. Eigenlijk is jongvee weiden voor iedere melkveehouder te doen.'

Een aanzet om uiteindelijk toch weer koeien te gaan weiden, is het niet, verzekert Van Beuzekom. 'Ik merk nu alweer hoeveel werk het is. Bovendien doe je de koeien er geen plezier mee. Zij zijn net zo lief op stal.'

land	aantal bedrijven	koeien per bedrijf	kg melk per koe	% beweiding		
				% AMS	met AMS	% beweiding
Nederland	17.000	83	8.000	20	50	80
Denemarken	3.300	167	9.961	24	15	20
Frankrijk	71.000	50	6.665	6	50	90
Ierland	17.000	60	5.000	1	99-100	99-100
Luxemburg	718	64	6.870	20-25	42	73
België (Wallonië)	3.500	60-70	7.500	5	10-20	60-70
Zweden	4.394	78	8.389	24	100	100

Tabel 1 – Weidegang in andere landen, in combinatie met de bedrijfsgrootte (bron: Autograssmilk, Van den Pol)

druk is komen te staan. 'De bedrijven blijven groeien en het aandeel bedrijven met automatische melksystemen neemt toe. Dat zijn twee ontwikkelingen waardoor koeien steeds meer op stal blijven.' Ze wijst hierbij ook naar cijfers uit andere Europese landen. 'In Scandinavië is weiden opgenomen in de welzijnswetgeving, het moet. In Ierland en in mindere mate ook Engeland zijn melkveehouders overtuigd van de economische waarde van weiden. Maar in de meeste andere landen daalt het aandeel weidegang.'

Gezocht: 500 omschakelaars

Er is nog wel wat te doen voordat de doelstelling van het convenant gehaald wordt.

'We hebben komend jaar zo'n 500 bedrijven nodig die van opstallen omschakelen naar weiden om de conventantdoelstelling te realiseren', vat Hin samen. Dat kan door volledig te gaan weiden, maar ook deelweidegang is een optie, noemt hij speciaal. 'Deelweidegang heeft het afgelopen jaar een belangrijke bijdrage geleverd aan meer weidegang, het heeft ervoor gezorgd dat we uit de dip zijn gekomen', zegt Hin. 'Het zijn bedrijven die hun melkkoeien gedeeltelijk naar buiten doen, droge koeien en/of jongvee weiden.'

En dat is een mooi begin, geeft Van den Pol aan. 'Van opstallen naar volledig weidegang is een enorme stap. Deelweidegang is relatief eenvoudig, kost niet veel

werk en kan op vrijwel alle bedrijven. Later willen die veehouders vaak meer. Bijvoorbeeld meer gras in de koe krijgen en meer euro's eraan overhouden. Dan komt het aan op vakmanschap.' Bij robotmelken in combinatie met weidegang zie je deze ontwikkeling ook, geeft ze aan. 'Het begint met standweiden, later gaan ze – enthousiast geworden – stripweiden.'

Maar er zijn zeker ook bedrijven geweest die de afgelopen jaren al van volledig opstallen naar volop weidegang zijn overgeschakeld, zegt Hin. 'Dat aantal is even groot als het aantal weiders dat gestopt is.' Vaak zijn stoppende weiders bedrijven die ophouden, voegt hij eraan toe. 'Het percentage weiders bij stoppende bedrijven is helaas relatief groot.'

Naast allerlei projecten die in Nederland de innovatie en het kennisniveau rondom weidegang weer stimuleren, hamert Van den Pol ook op het belang van onderwijs. 'We moeten de studenten meenemen de wei in. Net als in het onderzoek is het ook in het onderwijs te lang stil geweest rondom weidegang.'

Ze signaleert wel veel interesse vanuit de studenten voor beweiding. 'Weidegang leeft en wordt bediscussieerd. De felste tegenstanders blijken opeens heel actief te

Alwin van Raaij: 'Financieel nog geen succes'

'Voor de klauwen van de koeien is het beter en ook voor de campinggasten is het mooi dat de koeien buiten lopen.' Zo'n elf jaar stonden de koeien van Alwin van Raaij uit Overasselt jaarrond binnen, in 2015 gingen de 90 melkkoeien weer de weide in. 'Ik vind het zelf ook leuk dat de koeien in de wei lopen, bovendien is de weidepremie mooi meegenomen', noemt hij nog twee redenen.

Na één jaar is hij echter nog niet echt enthousiast. 'De productie is gedaald en de conditie van de koeien is ook teruggelopen.' De koeien namen niet genoeg gras op en de productie van het grasland liet ook nog te wensen over. 'Al met al is het financieel ook nog geen succes', concludeert Van Raaij, die het weiden dit jaar wel doorzet. 'De koeien moeten het leren en de boer ook.'

Zweden: discussie over verplicht koeien buiten

In Zweden lopen alle koeien in de zomer buiten. Weidegang hoeven ze niet te hebben, alleen koeien van biologische melkveehouders moeten een bepaalde hoeveelheid gras per dag opnemen. Alle runderen vanaf zes maanden moeten – afhankelijk van de regio in Zweden – in de zomerperiode verplicht tussen de 60 tot 120 dagen uitloop naar buiten krijgen. Het gaat veelal om een uitloop achter de stal, zodat de koeien in de stal kunnen vreten.

In 1988 is het per wet vastgelegd dat koeien naar buiten moeten in de zomer, met name om het welzijn van de koeien te borgen. In dat jaar werd Astrid Lindgren, de

auteur van de Pippi Langkous en fervent verdediger van dierenrechten, zeventig jaar en zij kreeg deze wet van de overheid bij wijze van cadeau.

Inmiddels bijna dertig jaar verder zorgt de wet echter voor veel discussie. 'Bedrijven worden groter en het wordt steeds lastiger om bijvoorbeeld een koppel van 500 koeien naar buiten te doen', geeft Erik Engelse van de Zweedse adviesorganisatie Växa aan. Nog veel Zweedse bedrijven hebben aanbindstallen, dan is een uitloop wel op zijn plaats, vindt hij. 'Met het groeien van de bedrijven zijn er echter ook ruime, nieuwe stallen gebouwd. Die

veehouders hebben daar kosten voor gemaakt en moeten ook kosten maken voor de infrastructuur van de uitloop voor de koeien. Ze vinden dat ze een concurrentienadeel hebben', verwoordt Engelbrekts, die aangeeft dat de maatschappelijke opinie zeker wil vasthouden aan de wet. 'Ik verwacht persoonlijk niet dat het verandert, maar we moeten wel zuinig zijn op onze melkveehouders. De afgelopen tien jaar is het aantal melkveehouders gehalveerd tot 4000 en alhoewel de bedrijven wel groter worden, is de landelijke melkproductie gedaald van 3,4 naar 2,8 miljard kilo melk.'

DE COLLEGA:
'Wat doe jij aan beweiden?'

bedrijven met	2012	2013	2014	2015
weidegang (%)	81,2	80,0	77,8	78,3
volledige weidegang (120/6) (%)	73,6	72,2	70,1	69,8
deelweidegang (%)	7,6	7,8	7,7	8,4
geen weidegang (%)	18,8	20,0	22,2	21,7

Tabel 2 – Percentage bedrijven in Nederland met weidegang (bron: ZuivelNL)

worden met weidegang in de studie, dat is boeiend om te zien. Op de langere termijn zie ik een stijging in weidegangpercentages met de potentiële opvolgers op onze scholen wel gebeuren.'

Actieve benadering

Het bespreekbaar maken van weidegang is een bewustwordingsproces. 'Het is inmiddels voor iedereen duidelijk dat er een exportbelang is bij het weiden, het zorgt voor een kwalitatief hoogwaardig imago. De vraag die daarna komt, is: wat kan jouw bijdrage daarin zijn?' Hin geeft aan dat melkveehouders actief benaderd gaan worden. 'Vanuit LTO en ook de zuivelcoöperaties zullen de boerenbestuurders in hun streek zoeken naar veehouders die een persoonlijk zetje nodig hebben.'

Dan is er naast alle inspanningen om weidegang te stimuleren natuurlijk nog een 'tool': een hogere beloning. 'Meer geld helpt als eerste', meent Romijn. 'Met de huidige melkprijs van dertig cent maakt de weidepremie al een substantieel verschil. Een hogere weidepremie betekent echter herverdeling van melkgeld. Is de sector in staat verschil te maken in de markt?' Hin is daarover positief. 'In de markt zien we dat de vraag naar weidezuiwel toeneemt.'

'Geld stimuleert altijd, maar is niet het enige', weet Bert Philipsen van Wageningen UR. 'Weidende melkveehouders weten sowieso dat weiden economischer is. Een hogere premie zal ongetwijfeld een

aantal melkveehouders aanspreken. Maar het mag ook geen excuus worden. Als je van één naar twee cent per kilo melk gaat, gaan er ongetwijfeld ook weer mensen roepen dat het drie of vier cent per kilo melk moet worden.'

Weidepremie maandelijks

Hin ziet ook dat veehouders niet uitsluitend economisch werken en rekent voor dat weidegang voor een bedrijf met één miljoen kilo melk al gauw 20.000 euro oplevert. '10.000 euro in de vorm van weidepremie en nog eens dat bedrag dankzij lagere kosten: dat is een flink bedrag op het gemiddelde inkomen van de melkveehouder.' Hij oppert wel om de weidepremie niet eens per jaar, maar elke maand uit te betalen. 'Dan zie je als veehouder elke maand dat weiden extra geld oplevert.'

Hoe reëel is het dat de komende jaren nog 500 bedrijven omschakelen? Van den Pol is positief, net als Hin. 'Uit studies van Wageningen UR blijkt dat er nog voldoende bedrijven zijn met een huiskavel die groot genoeg is om te weiden.'

Ook Philipsen is positief gestemd over het aantal melkveebedrijven dat de handschoen om te gaan weiden zal gaan oppakken. 'Lange tijd was het opnieuw gaan weiden voor de bedrijven die opstallen, niet bespreekbaar. We merken dat er nu echt over gediscussieerd mag worden.' 'Weidegang was niet sexy', verwoordt Romijn de omslag in de sector. 'Dat draait nu weer om.'